

Hadis Dindir-4

Nureddin Yıldız'ın "Hadislerle Diriliş" (129.) dersidir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'in mübarek sünneti ve hadisleri hakkında konuşurken asrımızın git gide daha fazla yaygınlaşan bir fitnesinden söz ediyorduk. Söz konusu fitnenin iddiası temelde şuydu: Hadisler bize sağlam yollarla toplanarak ulaştırılmadı.

İlim adamlarımız ve konunun ehli olanlar gerek buna gerek türevi iddialara cevaplar veriyorlar. Ancak diğer yandan şunu da bilmekte fayda mülâhaza ediyoruz ki İslamiyet'in, kendinden önceki dinleri kaldırarak hepsinin yerine gelmiş bir din olduğu ve batıl (geçersiz, iptal edilmiş) her şeyi silmek için gönderilmiş bir din oluşu gerçeğini göz önünde tutarsak en doğal sonuçlardan şu hakikate ulaşıyoruz: Kendinden öncekileri kaldırıp tek kalmak için var olan bir kişi-değer-şahıs, kendinden önceki her kişi-değer-şahıs karşıt ve düşman olarak görüyor demektir. Kaldı ki dinimiz İslam, kitabımız Kur'an ve peygamberimiz Muhammed aleyhisselam batılı kökünden silmek için vardır: Batıl namına ne varsa ona cephe oluşturarak İslam'ı, Kur'an'ı ve Resûlullah'ı kendileri silinmemek üzere karşıtını silmek namına cephe bulunacaklardır.

Rabbimiz bu noktaya işaret ederek müminleri ikaz etmiş (Hac suresi, 40. ayet), insanlar arasında sürtüşme yaşanmasa mescitlere gerek olmayacağını buyurmuştur:

وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ لَئِنْ لَمْ يَنْزِلْ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ بَرْدٌ مَاءٌ فَسَدَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ لَكُنْتُمْ أَهْلًا عَذَابٍ أَلِيمٍ

Bir kötülüğü kaldırmak onu sözle ikna etme yoluyla değil mücadeleyle mümkün olabilir. Zira kalkmamak, gitmemek isteyecektir.

Biz müminler Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetine, ehl-i beytine ve ashabına hatta bizzat kendisine sataşılmasını bu mücadelenin karşıdan gelen tabii bir sonucu olarak görmek mecburiyetindeyiz. Aksi takdirde meseleye çocukça bakmaktan kurtulamayız. Sürmekte olan bir mücadele vardır ve bu, bin sene önce Anadolu'yu işgale gelen Haçlı ordusundaki ruhtur. Yüz yıllar sonra Çanakkale'yi geçmek için geldiklerinde de asıl dürtüleri bundan ibaretti. Şimdi ümmet-i Muhammed'i ayakta tutan değerlerle mücadele ederken de aynı hareket noktasından güç alıyor, "kadınların müminlerin elinde esir gibi olduklarını" ve onları "kurtarmayı" vaat ederken aynı hedefleri amaçlıyorlar. Faizsiz ekonomi olamayacağını, ilerlemenin faiz ekonomisine bağlı olduğunu söylemenin mantığı da aynıdır. Zevk için yirmi ceylan vurmaya bir hobi görüp kurban bayramında ibadetini yerine getiren Müslüman'ın yaptığını cana kıymak düzeyinde sunmaları dahi aynıdır.

Bu bir savaştır. Müslümanlar'ın bu savaşın varlığını anlayamamaları ve konuyu hâlâ hadislerin sağlamlık-zayıflığı, içlerindeki bilgilerin sıhhati bazında bilimsel mücadele yürütüldüğünü zannetmeleri ise saldırıdan daha ağır bir vakadır. Nitekim saldırının ve cepheleşmenin varlığını kabul ediyor, karşımızda yer alan batılın, yeryüzündeki mevcudiyetiyle ölüm kalım savaşı veriyor olduğumuz esnada sürtüşmenin doğallığını bizzat ayetlerin bunu kabul etmesiyle anlıyoruz, Çanakkale'yi geçmeye çalışan düşman gemilerini adeta misafirperver edalarla içeri buyur eden birilerinin olduğunu tasavvura benzer şekilde, düşmanın emellerine hizmet edebilecek surette hadisler ve sünnet-i seniyye üzerinde düşmaninkiyle benzeşen çalışmaların sahiplerinin yaptıklarını bir türlü anlayamıyoruz.

Tarihi on bin yılı geçmiş söz konusu mücadelenin Allah tarafındaki neferleri olmakla iftihar edip hamd u senalarla bunu ikrar ettikten ve savaşın bizim açımızdan gariplik yıllarına denk gelmemizi dahi, tarafımızı bildiğimizden, hamd ile karşıladıktan sonra meselenin şu boyutunu da zikretmeliyiz:

Bugün ileri atılarak hadis-i şeriflerin sorunlu bir konu başlığı olduğunu söyleyen kimselerin iddialarına karşılık, içimizden birileri bu çıkışı esneklikle karşılar ve bize ait mukaddesatı en temelinden tartışmaya açanlara hoşgörü gösterir ya da bu durumu bir şekilde 'kullanışlı' bulurlar ve çorap o noktadan sökülmeye başlar, sefahet yayılırsa bu hastalığın duracağı düzeyi kim tespit edebilir? "Hadislerde sorun var" diyen karşı cephenin bu iddiasını hemen soru işareti ile karşılar ve hadislerde sorun olup olmayacağını tartışmaya açarsak "Allah yok" dediklerinde de aynı türden mi karşılık vereceğiz? Batıl ve ona yaran olmuş kimseler her neyi şüpheyle karşımıza getirirlerse biz de şüpheyi onlarla paylaşarak mı karşılık vereceğiz? İman ne demektir peki? İman ederken şartlı teslim oluyor ve laboratuvar analizinin sonuçlarına göre mi inanmaya karar veriyorduk? Neydi iman?

İslam'ın kadına zulmettiğini iddia ettiler, bir inceleyelim derken kadının yarısını kaybettik ve sonuçta meğer Batılılar'ın doğru söylüyor oldukları zannının galip geldiği bir kitle doğdu. Kurban kesmenin eziyet ve işkence olduğunu söylemelerine de aynı reaksiyonla karşılık verilerek müminlerin bir kısmı için zihin karmaşası meydana getirildi. Mukaddesatımız herhangi bir şüphe götürüyor mu ki bunu gidermek için düşman tarafını ikna ve tatmin etmek için kendi imanımız, mukaddesatımız hatta iffetimizi mercek altına alalım?

-Sanki bin seneden beri on binlerce âlim bunlar üzerinde mesai sarf etmemişler gibi- hadislerde 'incelenmesi gereken' bazı konular bulunduğunu (ya da direkt hadislerin incelenmesi gereken bir konu olduğunu) ileri sürenlerin rüzgârına kapılırsak hangi iddialarında durma garantimiz olabilir? Deizm ve ateizm hakkındaki propagandalarına ret cevabı verileceğinin güvencesi ne olacak öyleyse? Toplumun büyük çoğunluğu ateist olursa Müslüman'ın son kalan mümin olma pahasına gemiyi katiyen terk etmemeyi göğüslemesi gerekmiyor muydu? Yoksa "bu kadar yaygınlık kazandı, bir bakalım biz de..." denerek ateizmi de inceleme yoluna mı gidilecek? Düşmanımızın bize kurduğu her tuzak içimizden bir grubu kapıp götürecektir mi?

Bizi Allah'a ve Peygamberi'ne götüren mukaddesatımız, Efendimiz aleyhisselam ile ümmet bağımızı güçlendiren kıymetlerimizi 'konuşmak' yani tartışmaya açılabilir hâle getirmek; bir okuldan mezun olmak, tez hazırlamak, akademik kimlik sahibi olmak uğruna feda edilebilir şeyler değildir. Kıymetlerimizin temelleri hakkında şüphe doğuracak bütün sorgulamalar tıpkı sözgelimi "Allah yoktur" demeyi dikte eden ateizmin artık çok yaygınlaştığı ve "gençlerin bir bildiği var herhâlde" gerekçesiyle imanımızı sorgulamaya açmak gibidir. Zira bugün şüphesinin dahi varlığı kesin biçimde reddedilmeyen bir sorguyu, şeytan bizden bir nesil sonrakilere, "öyle bir şey olmasa bu söz söylenir miydi hiç..." düzeyinde algılatarak ve şimdi belki güçlü atılamayan temeli o gün yeniden dolduracaktır.

Bu nokta tam anlaşılmadığı sürece Buharî, Müslim ve ümmetimizin diğer büyük isimlerine dil uzatan hiç kimsenin samimi olduğu da söylenemeyecektir; böyle biri ya zır cahildir ya da kaliteli bir hain. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hadis-i şeriflerini günümüzden elli yıl sonra ayakta tutacak olan, ancak bugünkü müminlerin ciddiyet ve samimiyet dolu tavırları olabilir. Bizi Resûlullah aleyhisselam ile bağlantılı hâle getiren kaynaklarımız hiçbir tartışmayı kabul etmeyen ciddiyetle önümüzde durmalıdır. Bu tavır karşısında dikilen bir kişi veya düşünce için "ne diyorsun be!" şeklinde gösterilecek bir tavır dahi onun dolaylı yoldan yaygınlık kazanmasına sebebiyet vereceğinden sakıncalıdır, duymamak ve tamamen kulak ardı edilmek suretiyle yok sayılmalıdır. Aksi takdirde bugünkü milimlik sapmanın yüz sene sonra metrelik açığa dönüşeceğini tahmin etmek hiç zor sayılmamalıdır. Buradan da Resûlullah'ın emanetine zarar vermenin vebal ve bela olarak ağır sorumluluğu doğar ki neslimizi mahveder.

Ulemamızın, özellikle muhaddislerimizin, ilmî gayretlerini bir cihat olarak görme sebebimiz de aynı noktadan kaynaklanmaktadır. Bir harfine bile zarar gelmeksizin Resûlullah aleyhisselamın emanetini bize kadar taşımışlardır. Onlar bu kitapları meydana getirecek bir çalışmayı göstermişler, kitaplar artık sağlam tapu hükmünde elimize ulaşmıştır. Günümüzde ise yapılması gereken, bu kitapları ve

hazırlanma süreçlerini yeniden yazmak değil, daha kullanılabilir ve istifadesi mümkün hâle getirmektir.

*

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin mübarek ayak izlerini gösteren, nefesinin sıcaklığını hissettiren eserlerle ümmet-i Muhammed'e yolu açan her âlim, kurduğu mantık üzerinden bu aktarımı sağlamış ve onların gayretlerinin bereketiyle bugüne dek İslam ulaşmıştır. Dolayısıyla o mübarek emeklerin sahibi olmuş âlimler, bugüne dek o bilgileri öğrenen ve bundan sonra öğrenerek hayatını İslamiyet'le aydınlatıp sevaplar işleyecek herkesin aldığından sevap paylarını kazanmaktadırlar. Onlar yorulmasa, yerlerinde oturmayı seçseydiler bugün biz de elimizde İslam nimetini bulamayacaktık. Allah hepsinden razı olsun.

Sözünü ettiğimiz bu hadis âlimlerinden biri de ed-Darimî olarak bilinen muhaddistir. İmam Darimî, Efendimiz aleyhisselamın özellikle Kur'an ve sünnet ile alakalı olup pratik ilim denebilecek sahadaki hadis-i şeriflerini toplamayı amaçlamıştır. İmam Tirmizî ve sonrasının emsallerinden bir âlimdir. Eseri *Sünenü'd-Darimî* (Darimî'nin Sünen'i), Kur'an-ı Kerim'in faziletleri ve sünneti amele dönüştürmekle ilgili pek çok hadisin ilk kaynağı konumundadır. İlim yolculuğuna çıkacakların bir hoca efendi nezaretinde okumaları gereken ve pek faydalı olacak mukaddimesi, eserin mühim özelliklerinden sayılmalıdır. İbni Mace'nin mukaddimesinin de bu bakımdan faydalı olacağı notunu tekrar edelim.

'Sünen' kelimesi daha önceki derslerimizde ele alınan Buharî ve Müslim'de zikredilmemiş ancak diğer dört hadis kitabında geçmişti. Bu kelimenin varlığı, eserin bir fıkıh kitabı niteliğinde yazılmış olduğunu ve abdest, taharet ve diğer fikhî malumatı saklayan bir mahiyette durduğunu gösterir. Eser akademik yapısı itibarıyla *Sahîh-i Buharî* ve *Sahîh-i Müslim* seviyesinde eser değildir; *Sünen-i İbni Mace* ve *Sünen-i Tirmizî* kitaplarına yakın değerlendirilmiştir.

Bu detayın geldiği anlam şudur ki bir Müslüman, Darimî'nin *Sünen*'ini açıp oradan gördüğü hadisle Müslümanlığın bundan sonra şu anlama geleceğine dair kendi kendine hüküm belirtemez. Anlam açısından bunun, o kişinin anladığı gibi bir manaya gelip gelmeyeceği incelemeye muhtaçtır.

Bugün elimizde toplam on bin hadis olduğunu farz edersek bu miktar, Resûlullah aleyhisselamın yirmi üç yıldaki bütün konuşma ve hareketlerinin sonucudur. Bu yirmi üç seneden sadece bir tanesinde olup bitenleri ele aldığımız zaman Peygamber aleyhisselamın sadece o sene yaşayıp konuşmuş olduğunu iddia edemeyiz, o yalnızca yirmi üç yılın bir tanesinden ibarettir. Hayat ortalamasını bulmak için yirmi üç senenin tamamına bakmak veya eldeki veriyi tamamıyla karşılaştırmak gerekir. Fakihin vazifesi budur.

Bu gözetilmediği yani her ele geçen bilgi tek başına belirleyici olduğunda, Efendimiz aleyhisselamın mesela bir gazveden dönüşünde ifade buyurduğu ve müşriklerle ilgili müsamahalı sözünü gösteren tavrının bütün peygamberliği boyunca geçerli, müminler için de hayat tarzı olarak mümkün bir bilgi olduğu anlamı çıkarılır ki bu, Peygamber aleyhisselamın o anki stratejisinden ve durumun gerekliliğini gözetmesinden ibaret olduğu gerçeğini gözden uzak tutmanın doğurduğu bir yanılgıdır. Üstelik ayetlerle ve başka birçok hadis-i şerifle dahi çelişme pahasına düşülen bir yanılgıdır.

Efendimiz aleyhisselamın huzuruna gelerek "annem evde ağlıyor ama ben seninle birlikte cihada katılmak istiyorum" diyene "git ve onu ağlattığın gibi güldür" buyurmasının da böyle anlaşılması lazımdır. Buradan yola çıkılarak sözgelimi "annesi ağlayan hiç kimse askere gitmemelidir" hükmüne ulaşmak mantıksız ve lüzumsuzdur. Yirmi üç yılın içindeki bir yılın bir dakikasına ait sahneyi tamama uygulayıp uyarlamaya kalkışmak ortaya kör bir İslamiyet çıkmasına sebebiyet verir. Hâlbuki örnek olarak verdiğimiz bu konuyu anlamanın doğru metodu şöyledir: Ordunun asıl unsurları kurulmuş, yedek asker ihtiyacı da belirlenmişken ana ihtiyaç ekibinde bulunmayan ve annesi üzgün durumda kalmış birinin birliklere katılmasına gerek olmadığı söylenmiştir. Fakat sözgelimi mukaddesatı işgal

altında olan Müslümanlar, anaları ağlasa da çatlasa da cihada gideceklerdir –ağlarsa ağlasın ki zaten onun namusunu korumak üzere cihada gidilmektedir.

Darimî, Buharî ve Müslim'in sağlamlık derecesiyle mukayese edildiğinde onların alt kademesinde duran bir eser sahibidir ve bu da muhaddislerin, Darimî'nin rivayet ettiği bir hadisin güvenilirlik seviyesiyle alakalı bilgi vermelerini gerektirir. Resûlullah'ın sesini olduğu gibi yansıtmakta başarılı hadisler de bulunmakla beraber yanlış anlaşılacak ya da ulaştırılarak esere konmuş hadisler de vardır.

*

İlim dünyamızın zirvelerinden ve ümmetimizin Resûlullah ile bağını sağlayan bir âlim de Ahmed bin Hanbel'dir. Allah ona rahmet eylesin. Aynı zamanda dört fıkıh mezhebinin imamlarından biri olmakla meşhur bu mübarek şahsiyetin sık sık da halku'l-Kur'an konusuyla adı anılmaktadır. Ancak ümmetimizin uleması ve ilim mücahitleri arasında kalıcılığını sağlayan asıl sebep onun *Müsned* adlı eseridir.

Yirmi beş binden fazla hadis ihtiva eden eser, dikkat edilirse Buharî ve Müslim'in eserleri anılırken zikredilen 'sahih' veya diğer âlimlerin eserlerinde geçen 'sünen' kelimeleri olmaksızın bilinen bir kitaptır. Çünkü 'müsned' hadis kitabıdır ve bizi Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ile buluşturan köprülerden biridir ve derlenişi farklıdır. Mesela Darimî için ifade ettiğimiz, Resûlullah'ın Kur'an ile alakalı buyurmuş olduğu sözlerini toplayan özelliği ya da İmam Malik'in *Muvatta*'sının Medine havasını veren hususiyetini vurgulamıştır. Her âlimin eserinin meydana getiriliş mantığının birbirinden farklı oluşu bu bağlamda altı çizilmesi gereken bir yöndür. Ahmed bin Hanbel ile şöhret bulan 'müsned' kelimesi, toplayıcının, Resûlullah'ın hadislerini sahabe göre bir araya getirilmesini beyan eder.

Bunun anlamı nedir?

Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'in konuşmaları, o mübarek ağızından sözler döküldükçe zaman kapsüllerine konan kâğıtlara yazılarak iki binli yıllarda açılmak üzere saklanıyor değildi. Bize onun sözleri, sahabilerinin nakliyle ulaşmıştır. Hangi hadis söz konusu olursa onu mutlaka bir sahabe duymuş da bize kadar gelebilmiştir, bir sözü sahabe duymadıysa o zaten yalandır. Mesela İbni Mace'nin gusülle ilgili hadisleri toplamasını ele alalım. Bu zaviyeden bakılınca Ahmed bin Hanbel'in yaptığı, İbni Mace'nin çalışmasına tam olarak uymaz. Çünkü Ahmed bin Hanbel, Aişe radiyallahu anhanın anlattığı hadisleri toplamayı esas almıştır. Dolayısıyla *Müsned*'ini iyice irdelediğimizde sözelimi abdestle ilgili hadisleri orada bulmak gibi bir amacı tam karşılamadığını görürüz.

Ahmed bin Hanbel'in hadis yazıyor olmaktan maksadı, hadisleri toplamak ama mesela Aişe'nin, Ömer bin Hattab'ın rivayet ettiklerini toplamaktır. Sonuçta ortaya çıkan eser yüzlerce sahabinin rivayet ettiği hadisleri bir araya getirme amacını yakalamış olmaktadır. Bir talebe (Buharî) de hocalarının huzuruna oturduğunda bunu sahabileri değil 'konuları toplama' şeklinde ele almıştır. Ahmed bin Hanbel'in sahabileri sıralayarak hadis toplama tarzı ama bir başka âlimin konulara göre dizerek hadis derlemesi; bütün bu farklılıklar Allah Teâlâ'nın, kullarının kimini hadisleri toplamak kimini dizmek, kimini ise başka türlü dizerek konuya ya da senet sistemine katkıda bulunmak suretiyle birbirinden farklı meselelerin derinlemesine hallolmasında kullanmasından ibarettir. Neticede ortaya dehşet verici bir emek toplamı olan bütün manzara çıkmakta, bütün âlimler bu hayırlı sonuca bir şekilde katkı sağlamaktadır.

Ahmed bin Hanbel'in meydana koyduğu gayretin özelliği, hangi sahabinin Peygamber aleyhisselamdan neleri öğrenip aktardığını gösteren bir yekûn ortaya koymasıdır. Mesela İbni Mace'de zaten bulunan abdest konusundaki bir hadisi, o hadisi rivayet eden Abdullah ibni Amr ibni'l-As adlı sahabinin Peygamber aleyhisselamdan neler öğrendiğinin toplamıyla birlikte göstermektedir. Bu

